

LIBRI

MICHEL-YVES BOLLORÉ
OLIVIER BONNASSIES

DUMNEZEU ȘTIINȚA DOVEZILE

ZORII UNEI REVOLUȚII

Prefață la ediția în limba română de
DUMITRU CONSTANTIN-DULCAN

Prefață la ediția în limba franceză de
ROBERT W. WILSON
(Premiul Nobel pentru Fizică)

Traducere din limba franceză de
DOINA-ELISABETA MIHALCEA și ȘTEFAN ION ȘTIUCĂ

Cluj-Napoca
2025

Prefață la ediția în limba română de Dumitru Constantin-Dulcan	7
Prefață la ediția în limba franceză de Robert W. Wilson	11
Avertisment.....	15
Cuvânt-înainte	16
INTRODUCERE	17
1. Zorii unei revoluții.....	19
2. Ce este o dovadă?	33
3. Implicațiile rezultate din cele două teorii: „ <i>Există un Dumnezeu creator</i> ” versus „ <i>Universul este exclusiv material</i> ”	47
DOVEZILE AFERENTE ȘTIINȚEI	55
4. Moartea termică a Universului: povestea unui sfârșit, dovada unui început.....	57
5. O scurtă istorie a Big Bang-ului.....	75
6. Încercări de alternative la modelul Big Bang	103
7. Dovezile convergente ale unui început absolut al Universului	111
8. Romanul de serie neagră al Big Bang-ului	117
9. Principiul antropic sau reglajele fabuloase ale Universului.....	169
10. Multiversul: teorie sau subterfugiu?	199
11. Primele concluzii: un mic capitol pentru cartea noastră, un mare pas pentru raționamentul nostru	205
12. Biologie: saltul vertiginos de la materia inertă la materia vie....	213
13. Ce spun marii savanți: o sută de citate esențiale.....	245
14. În ce cred savanții?.....	277

15. În ce credea Einstein?	291
16. În ce credea Gödel?	297
DOVEZILE DIN AFARA ȘTIINȚEI	315
17. Adevărurile Bibliei inaccesibile omului.....	319
18. „Erorile” Bibliei care, în realitate, nu sunt erori.....	343
19. Cine ar putea fi Iisus?.....	371
20. Poporul evreu: un destin dincolo de improbabil	405
21. Fătima: iluzie, înșelătorie sau miracol?	437
22. Este oare totul permis?	477
23. Dovezile filosofice contraatacă.....	485
24. Motivele de a crede în inexistența lui Dumnezeu după materialişti.....	507
CONCLUZIE	523
25. Materialismul: o credință irațională	525
Anexa 1: Repere cronologice	531
Anexa 2: Repere pentru ordinele de mărime în fizică	541
Anexa 3: Repere pentru ordinele de mărime în biologie	543
Glosar	545
Indice de nume	553
Cuprins detaliat	559
Mulțumiri	569

1.

Zorii unei revoluții

Nu au existat niciodată atât de multe descoperiri științifice și atât de spectaculoase, apărute într-un interval de timp atât de scurt. Ele au revoluționat viziunea noastră despre cosmos și au redeschis în mod decisiv problema existenței unei divinități creatoare.

Ca un râu în plină aluviune, fizica s-a revărsat din albie și a invadat domeniul metafizicii. Din această coliziune au țâșnit elementele care indică necesitatea existenței unei inteligențe creatoare. Aceste noi teorii au catalizat timp de aproape un secol discuțiile savanților. Aceasta este istoria pe care dorim să o povestim, în primul rând.

Trăim într-adevăr un moment uimitor în istoria cunoașterii. Progresul înregistrat de matematici și de fizică a fost atât de mare, încât întrebări pe care le consideram pentru totdeauna în afara accesului științei umane, despre timp, eternitate, începutul și sfârșitul Universului, improbabilitatea reglajelor Universului și apariția vieții, au devenit subiecte de studiu ale științei.

Aceste progrese științifice care au apărut la începutul secolului XX au adus o răsturnare completă a gândirii, în raport cu tendința secolelor precedente, când domeniul științific era considerat incompatibil cu orice discuție referitoare la existența lui Dumnezeu.

Impactul descoperirilor revoluționare

Moartea termică a Universului este prima dintre ele. Născută din teoria termodinamicii, apărută în 1824 și confirmată în 1998 prin descoperirea expansiunii accelerate a Universului, această moarte

termică implică faptul că Universul a avut un început și, ca orice început, presupune un creator.

Teoria relativității, elaborată între 1905 și 1917 de Einstein, a fost validată de numeroase confirmări. Ea afirmă că timpul, spațiul și materia sunt strâns legate între ele și că niciunul dintre aceste trei elemente nu poate exista fără celelalte două. Aceasta presupune că dacă există o cauză la originea Universului nostru, ea este în mod necesar atemporală, aspațială și imaterială.

Big Bang, a treia teorie, a fost lansată în anii 1920 de Friedmann și Lemaître și confirmată mai târziu, în 1964. Teoria descrie începutul Universului într-o manieră atât de precisă și spectaculoasă, încât provoacă o adevărată deflagrație în lumea ideilor, iar în anumite țări, oamenii de știință au apărut-o sau au studiat-o cu riscul vieții. Vom consacra un capitol întreg persecuțiilor și execuțiilor ignorate sau oculate care au demonstrat, într-un mod tragic, importanța metafizică a acestor descoperiri.

Reglajul fin al Universului este a patra teorie, admisă pe scară largă din anii 1970. Ea ridică o asemenea problemă cosmologilor materialişti, încât, pentru a o ocoli, aceștia se străduiesc să elaboreze modele pur speculative și complet neverificabile ale unor universuri multiple, succesive sau paralele.

Biologia, în sfârșit, care a pus în evidență la sfârșitul secolului XX necesitatea unui reglaj fin suplimentar al Universului: cel care a permis trecerea de la materia inertă la materia vie. Într-adevăr, ceea ce fusese considerat doar un salt care separa materia inertă cea mai complexă cunoscută de cel mai simplu sistem viu s-a dovedit a fi, în realitate, saltul peste un abis imens, care, cu siguranță, nu ar fi fost atins numai prin legile întâmplării. Și dacă nu știm astăzi cum s-a întâmplat și, cu atât mai puțin, cum să reproducem un astfel de eveniment, știm destule pentru a-i evalua infinita improbabilitate.

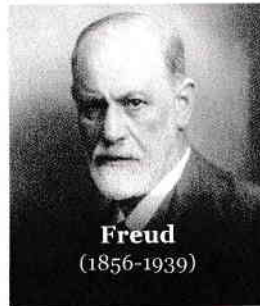
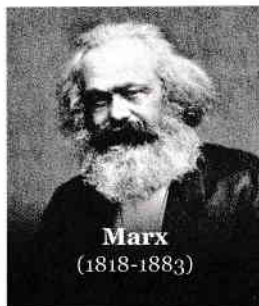
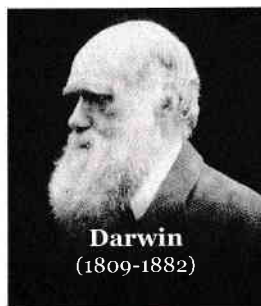
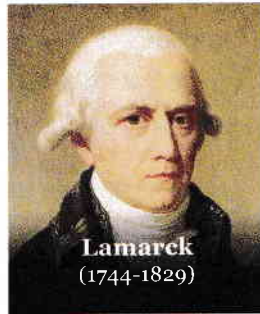
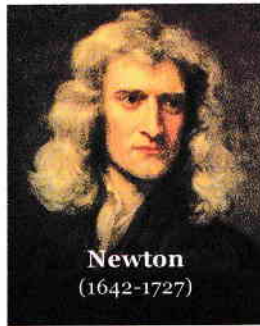
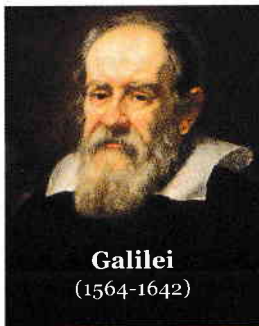
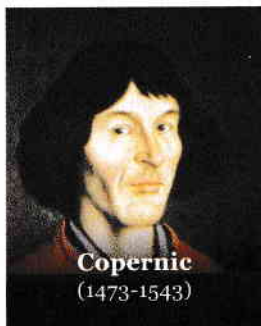
LIBRIS

We know
books

În secolele precedente, însă, descoperirile științifice succesive păreau să vină în contradicție cu credința

De la sfârșitul secolului al XVI-lea, descoperirile științifice păreau să converge în sensul demolării fundamentelor credinței în Dumnezeu și al destabilizării stâlpilor religiei. Iată un scurt memento istoric:

- Demonstrația că Pământul se rotește în jurul Soarelui și nu invers (**Copernic** 1543 – **Galilei** 1610).
- Descrierea matematică a unui Univers mecanic simplu și inteligibil (**Newton** 1687).

- Vârsta străveche a Pământului, care nu este de numai câteva mii de ani (**Buffon** 1787 – **Lyell** 1830 – **Kelvin** 1862).
- Postulatele deterministe ale unui Univers în care nu mai este nevoie să existe îngeri pentru a explica mișcarea corpurilor cerești (**Laplace** 1805).
- Apariția vieții printr-un proces evolutiv natural, care nu se mai numără în mii de ani, ci în milioane sau miliarde de ani (**Lamarck** 1809).
- Ideea că această evoluție nu se bazează pe o intervenție divină, ci pe selecția naturală (**Darwin** 1859).
- Teoria **marxismului** științific materialist, care, precum niște zori noi și seducători, lasă să se oglindească o lume a egalității și a dreptății (începând din 1870).
- Ideile lui **Freud** (din jurul anului 1890) teoretizând despre un om care nu este stăpân pe propriile gânduri și căruia această nouă știință i-a oferit o viață „eliberată de prejudecățile sale”.

Cu oarecare infatuare, psihanalistul vienez a vorbit despre cele „trei umilințe” pe care omul modern le suferea împreună cu Copernic, Darwin și Freud însuși. Într-adevăr, rănilor amorului propriu se acumulasă: omul modern pierdea poziția din centrul geografic al Universului, pierdea siguranța orgolioasă, aflând că „descinde din maimuță”, și, în fine, prin teoria inconștientului, pierdea chiar autonomia și responsabilitatea gândurilor sale cele mai profunde.

Astfel, vreme de trei secole, de la Galilei la Freud, trecând prin Darwin și Marx, un mare număr de cunoștințe, care constituiau soclul în aparență de nezdruccinat al gândirii occidentale, s-a clătinat, semănând tulburare în rândul credincioșilor. În fond, nu exista niciun motiv de anxietate din cauza acestor noi descoperiri, pentru că cele care s-au dovedit a fi adevărate nu intrau absolut deloc în contradicție cu credința lor. Dar le lipseau perspectiva și cunoștințele necesare pentru a realiza acest lucru. Aceste progrese științifice au fost deci primite cu neîncredere, chiar cu ostilitate, dat fiind că abandonarea vechilor certitudini și schimbarea peisajului mental necesită adesea un efort imens.

În schimb, materialiștii au preluat cu entuziasm aceste descoperiri și s-au sprijinit pe ele pentru a-și justifica tezele. Acțiunea lor a fost din plin facilitată de faptul că, simultan, progresul tehnic eradica în Occident foametea și epidemiile, vindeca majoritatea bolilor, prelungea durata de viață, suprima mortalitatea infantilă și pune la dispoziția oamenilor o abundență de bunuri materiale fără precedent. Religia bătea în retragere din cauza științei, în timp ce această opulență materială făcea ca nevoia de a apela la un Dumnezeu pentru rezolvarea problemelor să pară lipsită de obiect.

Antrenat de acest context foarte favorabil, materialismul părea să domnească deplin asupra lumii intelectuale din prima jumătate a secolului XX.

În asemenea împrejurări, numeroși credincioși din Occident și-au abandonat credința cu atât mai ușor cu cât aceasta prezenta deja, pentru mulți dintre ei, doar un caracter superficial și lumesc. Și dintre cei care au păstrat-o, unii și-au creat un complex de inferioritate față de raționalism. Ei s-au ținut la distanță de dezbaterile științifice și filosofice, închși în sfera lor lăuntrică, de unde erau invitați să nu iasă, ca să nu riște ironii, dispreț sau ostilitate din partea clasei materialiste, devenită dominantă din punct de vedere intelectual.

Cea de-a doua jumătate a secolului XX avea să cunoască amurgul acestei tendințe materialiste care părase irezistibilă

Până la jumătatea secolului al XX-lea, rațiunea umană fusese astfel închisă între trei grile de analiză care îi tăiau accesul la orice aspirație spirituală: marxismul, freudismul și scientismul. Dar, în cele din urmă, au apărut fisurile, primele semne ale unui colaps care avea să fie total.

- În prima jumătate a secolului al XX-lea, credința într-un Univers simplu, mecanicist și determinist a fost înlăturată de confirmarea exactitudinii principiilor mecanicii cuantice și a postulatelor sale de indeterminare.
- În 1990, eșecul și prăbușirea blocului marxist sovietic, precum și abandonarea acestei doctrine economice de către blocul comunist

asiatic au dovedit lumii falsitatea tezelor materialiste marxiste. De altfel, această prăbușire a scos la iveală ororile economice, politice și umane cărora le-au dat naștere, precum existența gulagurilor, unde morții se numărau cu milioanele.

- Această dezamăgire a avut loc aproape concomitent cu punerea sub semnul întrebării a teoriilor freudiene. Publicată în 2005, *Cartea neagră a psihanalizei*¹ face bilanțul critic al vieții și al declinului idolului intelectual de la mijlocul secolului XX. Deși căzut de pe pedestal², idolul lăsa în urma sa ceea ce crease, adică o concepție despre educație foarte permisivă și libertatea sexuală. Acestea aveau să modeleze definitiv Occidentul modern.

Desigur, căderea simultană a acestor trei pilaștri intelectuali ai materialismului nu a fost însoțită de o întoarcere la credință, dar a slăbit considerabil acest sistem de gândire, care a primit o nouă lovitură odată cu descoperirile cosmologice evocate anterior. Acestea au adus argumente științifice extrem de puternice în favoarea existenței unui Dumnezeu creator și de aceea au fost foarte prost primite de oamenii de știință atei, care i se opuseseră încă din anii 1930 și după, atâta timp cât a fost posibil în mod rezonabil.

Vom consacra un lung capitol acestei rezistențe a anumitor materialişti, care a luat diferite forme, începând cu susținerea sistematică a teoriilor speculative pur alternative – cum ar fi teoria Big Crunch sau universurile multiple – în scopul de a contracara Big Bang-ul, până la deportarea, chiar execuția a numeroși savanți în URSS și în Germania. Aceasta spune multe despre capacitatea oamenilor de a accepta tezele științifice contrare credințelor lor...

Această rememorare a istoriei ideilor este necesară pentru a re poziționa tema noastră în contextul său istoric și ideologic. Dacă pentru credincioși a fost greu să-i accepte pe Galilei și Darwin, cu toate că, în fond, descoperirile lor nu au fost incompatibile cu credința semenilor, mult

1. *Le Livre noir de la psychanalyse*, lucrare colectivă coordonată de Catherine Meyer, Édition des Arènes, Paris, 2005.

2. O rubrică publicată în revista *L'Obs* în toamna anului 2019, semnată de șaizeci de psihiatri și psihologi, cerea excluderea psihanalizatorilor din universitate, spitalul public și expertizele juridice.

mai greu va fi pentru materialiști să accepte și să asimileze moartea termică a Universului și reglajele sale fine, căci aceste descoperiri le pun în față probleme insurmontabile. Nu este vorba de o simplă actualizare a gândirii lor, ci de punerea radicală sub semnul întrebării a universului lor interior.

Pasiunile pot împiedica acceptarea adevărului

Capacitatea noastră de a accepta o teză, științifică sau nu, depinde nu numai de dovezile raționale care o acreditează, dar și de miza afectivă asociată cu concluziile respectivei teze.

Astfel, spre exemplu, putem remarca faptul că în prezent există subiecte științifice pasionante, dar neutre, cum ar fi cauza extincției dinozaurilor, originea Lunii, originea apei pe Pământ sau dispariția bruscă a omului de Neanderthal, pe care oamenii de știință le dezbat energic, fiecare susținându-și tezele diferite, chiar opuse, dar ale căror rezultate intelectuale, oricare ar fi ele, vor fi în cele din urmă acceptate de toți, deoarece aceste subiecte sunt lipsite de mize emoționale.

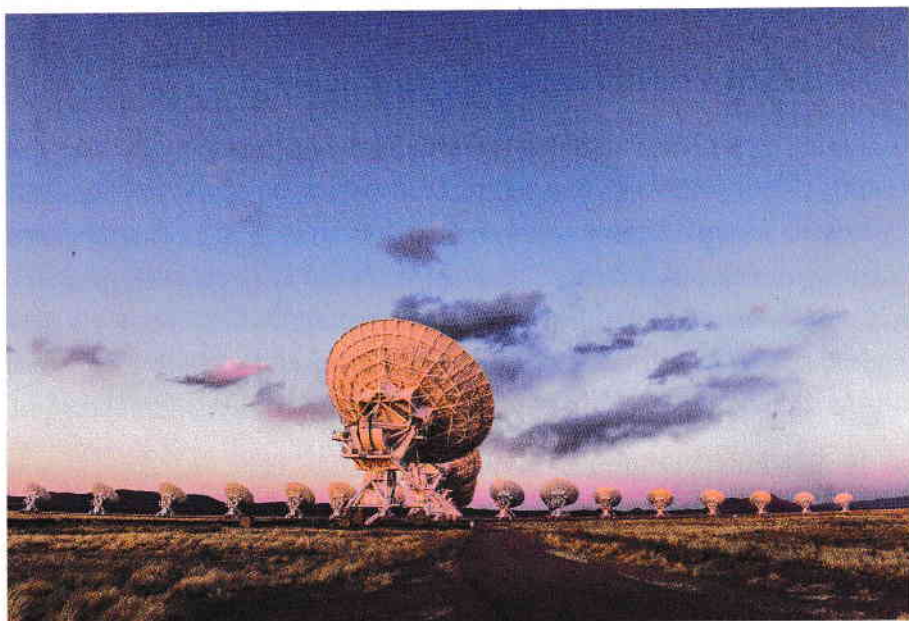
Însă de îndată ce intrăm în subiecte sensibile, care, deși științifice, sunt în parte politizate, cum ar fi încălzirea climatică, ecologia, importanța energiei nucleare, marxismul economic etc., intelectul nu mai este liber să raționeze normal, deoarece opțiunile politice, pasiunile și interesele personale interferează cu rațiunea.

Fenomenul devine deosebit de acut atunci când este abordat subiectul existenței unui Dumnezeu creator. În fața acestei întrebări, pasiunile sunt mult mai puternice, pentru că miza nu mai este o simplă chestiune de cunoaștere, ci însăși viața noastră. În cele din urmă, nevoia de a recunoaște, la încheierea unui studiu, că cineva ar putea fi doar o creatură dependentă de un creator este percepută de mulți ca o chestiune fundamentală a autonomiei lor.

Or sunt mulți cei pentru care dorința de a fi liberi și autonomi, de a-și putea decide singuri acțiunile și de a nu avea „nici Dumnezeu, nici stăpân” are prioritate față de orice altceva. Eul lor interior se simte atacat

de teza deistă și se apără prin mobilizarea tuturor resurselor sale intelectuale, nu pentru căutarea adevărului, ci pentru apărarea – considerată prioritară – independenței și libertății sale.

Prin urmare, nu este surprinzător faptul că acest subiect provoacă reacții care deseori variază de la indiferență la batjocură, dispreț și chiar violență, în loc de o argumentație gândită.

Radiotelescop utilizat de programul SETI în New Mexico

Este grăitor, de exemplu, faptul că oamenii preferă să petreacă mult timp și să cheltuiască sume mari căutând posibili extraterestri, precum în cadrul programului SETI (Search for Extra-Terrestrial Intelligence/ Căutarea Inteligenței Extraterestre), decât să acorde puțină atenție ipotezei unui Dumnezeu creator. Dacă acesta există, este oare altceva decât un super-extraterestru? Spre deosebire de potențialii extraterestri, existența sa este mai probabilă și mai larg acceptată, iar urmele acțiunii sale în Univers mai tangibile. Un astfel de dezechilibru prezintă, în cele din urmă, o formă de frică. Pentru o minte materialistă, a colecta semne îndepărtate ale vieții extraterestre este cu siguranță palpitant, dar nu

implică o interogare existențială; dimpotrivă, a deveni conștient că Dumnezeu există se face cu riscul unei imense tulburări interioare.

Așadar, ideologia și pasiunile pot împiedica acceptarea adevărului și examinarea calmă a dovezilor, care ar putea revoluționa concepția noastră despre lume.

La începutul acestei cărți, dorim să lămurim că nu avem nici dorința, nici ambiția de a milita pentru o religie, nici de a ne angaja în discuții legate de natura lui Dumnezeu sau de atributele sale. Scopul acestei cărți este doar de a reuni într-un singur volum cele mai actuale argumente raționale referitoare la posibila existență a unui Dumnezeu creator.

Să determinăm mai întâi ce este o dovadă în știință

Pentru a stabili în mod clar valoarea dovezilor pe care urmează să le prezentăm, vom începe prin a studia ce este o dovadă în general și în domeniul științific, în special.

Vom determina apoi implicațiile rezultate din cele două teze sau credințe opuse: credința în existența unui Dumnezeu creator, în comparație cu cea care susține că nu există altceva decât Universul material, întrucât materialismul este o credință ca oricare alta. Vom vedea că implicațiile generate de aceste două teze sunt numeroase și pot fi perfect validate sau invalidate, după caz, prin confruntarea lor cu observarea lumii reale.

Prima parte: inventarul celor mai recente dovezi științifice

Este vorba despre acele descoperiri revoluționare citate la începutul introducerii noastre, și anume moartea termică a Universului, Big Bang-ul, reglajul fin al Universului, principiul antropic rezultat și, în final, problema tranziției de la materia inertă la materia vie. Fiecare dintre ele va fi obiectul unei examinări aprofundate.

A doua parte: dovezi raționale din afara domeniului științei

În a doua parte, vom studia dovezile din alte domenii ale cunoașterii decât știința, dar care se încadrează totuși în categoria rațiunii. În